

Секція 6
СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, СОЦІАЛЬНО-
ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ

Кудояр Л.М., доцент СумДУ,
Пастушенко О.О., студ. гр. ЕК-71

Визначаючи збройні конфлікти сьогодення як якісно нове явище міжнародної системи, автори теорії «новизни» сучасних війн спираються на такі змінні як актори чи сторони конфлікту, причини чи мотиви початку та ведення збройної боротьби, їх просторове розміщення, засоби боротьби, втрати від конфлікту (людські жертви, матеріальні втрати). Всі ці фактори, на їх думку, зазнали кардинальних змін.

Нові війни мають більш складну багаторівневу структуру з точки зору складу конфліктуючих сторін. Сторонами більшості внутрішньодержавних конфліктів є недержавні актори, такі як організована злочинність, кримінальні групи, релігійні рухи, міжнародні благодійні організації, діаспора, повстанські групи. Подібна диверсифікація сторін конфлікту, на нашу думку, свідчить не тільки про нові можливості та потенціал, які отримали ці актори завдяки об'єктивним процесам, що відбуваються в міжнародній системі, але й про багатозорову структуру суперечностей, що лежать в підґрунті кожного з сучасних конфліктів та про складність завдання їх довготривалого врегулювання на підґрунті задоволення інтересів всіх сторін. Змінюється мотивація та причини початку та ведення бойових дій, використання насилля тощо. Як це не парадоксально, але метою ведення воєнних дій часто є не перемога над суперником, що характерно для традиційних конфліктів, а сам стан війни, його закріплення, тобто війна як самоціль. Таким чином, нові війни мають на меті політичну мобілізацію, коли участь у воєнних діях є чи не єдиною формою соціальної активності.

На думку Керол М., нові війни, на відміну від попередніх епох, мають не геополітичні чи ідеологічні мотиви, а точаться навколо ідентичності, при чому ця ідентичність у більшості випадків не має зв'язку з державою. Подібне твердження співзвучне контроверсійній теорії С.Хантінгтона про зіткнення цивілізацій. Політичні мотиви відходять на другий план, відсутні «чіткі політичні цілі» та «певна політична ідеологія, яка виправдовувала б дії». Щодо економічних факторів, боротьба за природні ресурси в умовах економічної та екологічної деградації є детермінуючою в більшості сучасних конфліктів.

Стосовно впливу конфліктних дій на населення, міжнародні конфлікти досліджуваного періоду характеризуються зростаючою залежністю населення від конфліктних дій, «зашкалюванням» рівня насилля, що застосовується до некомбатантів, поширенням етнічних чисток, насильного переміщення населення, тощо. Жертви серед цивільного населення є навмисними, спланованими, а не просто побічними ефектами воєнних дій, що яскраво проявилось в Сьєрра-Леоне, Сомалі, Конго, Руанді, Боснії.

Розвиваються нові способи та методи збройної боротьби, класичні війни з використанням регулярних армій поступово змінюються на невеликі зіткнення малої інтенсивності, форми боротьби близькі до партизанських, або «чисток» цивільного населення. Окрім цього, відбувається розвиток нових видів зброї, спеціалісти прогнозують поступову трансформацію традиційних форм збройної боротьби в безконтактні та такі, що не призводять до миттєвої загибелі людей, а є латентними, своєрідними «мінами сповільненої дії». Так, серед нових видів смертельної зброї спеціалісти виділяють геофізичну, лазерну, генетичну, акустичну, електромагнітну зброю, тощо. Безумовно, це було б більш характерно для збройних конфліктів між багатими та технологічно розвиненими країнами.

Головна загроза в цій ситуації полягає у відсутності міжнародно-правового інструментарію, що міг би адекватно відстежувати та контролювати нові види зброї, оскільки вони найчастіше використовують технології подвійного призначення.

Крім того, на думку багатьох ліберальних авторів, важливим фактором, що поступово починає проявлятися, є такий морально-нормативний аспект як ставлення до міжнародних конфліктів (з боку міжнародної спільноти). Воно начебто зміниться до визнання конфліктів морально неприпустимими та рано чи пізно зведе їх нанівець.

Всі вказані вище фактори стали основою для наукових спекуляцій стосовно кардинально нової природи конфліктів пост-біполярної епохи. На думку автора, змінились не сутнісні характеристики цього феномену (адже тоді б конфлікт перестав бути конфліктом), а скоріш масштаби та форми проявлення конфронтаційності. Термін «нові» війни (конфлікти) є зручним для використання у науковому та політичному дискурсі, але не повинен означати щось більше, ніж модифікацією класичного збройного конфлікту. Гіпотетично, подальший розвиток таких видів зброї, які передбачають безконтактні зіткнення, а іноді навіть не дозволяють точно визначити конфліктуючі сторони (наприклад, з використанням генної чи геофізичної зброї), можуть призвести до зміни

природи конфлікту, адже буде відсутня відкрита конфліктна поведінка, а збройна боротьба в такому випадку матиме латентний характер. Міжнародних конфліктів сьогодення це ще не стосується.

Важливо зазначити, що конфлікти пост-біполярного періоду, вивели на передній план загрози гуманітарного характеру, які вимагають негайного розв'язання. Вочевидь, методи врегулювання подібних конфліктів, як і науковий інструментарій їх аналізу, не завжди відповідають вимогам часу. Найбільш нагальною потребою міжнародного співтовариства, як і кожної окремої держави, є адаптація до змін, які привнесли собою конфлікти нового покоління, задля забезпечення національної та міжнародної безпеки.